HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]ריחק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כל שכן אמרו ליה זבה תוכיח שריחקה ראיותיה טמאה קירבה ראיותיה טהורה אמר להן הרי הוא אומר [1]וזאת תהיה טמאתו בזובו [א]תלה הכתוב את הזב בראיות ואת [ב]הזבה בימים ממאי דהאי וזאת למעוטי זבה מראיות ° אימא למעוטי זב מימים אמר קרא [2]והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש זכר לנקבה מה נקבה בימים אף זכר בימים ולקיש נקבה לזכר מה זכר בראיות אף נקבה בראיות הא מיעט רחמנא וזאת ומה ראית מסתברא קאי בראיות ממעט ראיות קאי בראיות ממעט ימים תנו רבנן איזהו מועד כל שהעידו בו שלשה ימים ותם שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח דברי ר' יוסי ר' שמעון אומר מועד כל שהעידו בו שלש פעמים ולא אמרו שלשה ימים אלא לחזרה בלבד אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אהבה הלכה כר' יהודה במועד שהרי ר' יוסי מודה לו והלכה כרבי מאיר בתם שהרי ר' יוסי מודה לו אמר ליה רבא לרב נחמן ולימא מר הלכה כרבי מאיר במועד שהרי רבי שמעון מודה לו והלכה כרבי יהודה בתם שהרי רבי שמעון מודה לו אמר ליה אנא כרבי יוסי סבירא לי [ג]דרבי יוסי נימוקו עמו [ג]אבעיא להו שלשה ימים דקתני [ג]לייעודי תורא או לייעודי גברא למאי נפקא מינה דאתו תלתא כיתי סהדי בחד יומא אי אמרת לייעודי תורא מייעד ואי אמרת לייעודי גברא לא מייעד מימר אמר השתא הוא דקמסהדו בי מאי תא שמע [ד]אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו [ד]בפני בעלים ובפני בית דין העידו בו בפני בית דין ושלא בפני בעלים בפני בעלים ושלא בפני בית דין אינו נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בית דין ובפני בעלים [ה]העידוהו שנים בראשונה ושנים בשניה ושנים בשלישית הרי כאן שלש עדיות והן עדות אחת להזמה נמצאת כת ראשונה זוממת הרי כאן שתי עדיות והוא פטור והן פטורים נמצאת כת שניה זוממת הרי כאן עדות אחת והוא פטור והן פטורים נמצאת כת שלישית זוממת כולן חייבין ועל זה נאמר [3]ועשיתם לו כאשר זמם וגו' אי אמרת לייעודי תורא שפיר

אלא

ריחק נגיחותיו. ג' ימים: **חייב.** כדכתיב [שמות כא] תמול שלשום: **ריחקה ראיותיה.** ג' ראיות בג' ימים טמאה ז' ימים כדכתיב [ויקרא טו] כי יזוב זוב דמה ימים רבים ודרשינן (בת"כ פ' מצורע[ה]) ימים שנים רבים שלשה: **קירבה ראיותיה.** ביום אחד טהורה מטומאת שבעה אלא שומרת יום כנגד יום: **הרי הוא אומר וזאת כו'.** ומשום גזירת הכתוב הוא דלא דרשינן ק"ו: **הזב בראיות.** דכתיב בהאי קרא זוב תלתא זימני וכתיב טומאתו היא דמשמע בהנך ג' הוי טמא וכתיב זאת דמשמע אין לך אלא מה שכתוב בו זב בראיות ולא זבה בראיות: **קאי בראיות.** האי וזאת גבי ראיות כתיב וממעט ראיות לזבה: **ממעט ימים.** בתמיה: **אלא לחזרה.** שאם חזר לאחר העדאתו שלשה ימים שראה שוורים ולא נגח חזר לתמותו: **כרבי יהודה.** דמתני': **נימוקו עמו.** טעמיו וראיותיו עמו: **לייעודי תורא.** ולמעוטי היכא דנגח ביום אחד: **או לייעודי גברא.** לייעד בעל השור בעינן שלשה ימים: **בחד יומא.** והעידו על שלש נגיחות של ג' ימים: **אי אמרת.** לא בעינן ג' ימים אלא לייעודי תורא ולמעוטי קירב נגיחותיו הא מייעד דריחק בנגיחות: **השתא הוא דקמסהדו בי.** כל שלשתן הכיתות באו ביום אחד והתורה אמרה שלשה ימים: **והועד בבעליו.** ואין עדות אלא בב"ד: **הרי כאן ג' עדיות.** שאם בטלה אחת מהם לא בטלו השתים ומשלם עליהם חצי נזק ואם לא בטלה הרי הוא מועד: **והן עדות אחת להזמה.** שהרי על ידי שלשתן הוא מועד הלכך עדות אחת הן לכך שאם נמצאת כת ראשונה זוממת הוא פטור מלשלם על הנגיחה [ו]שלישית אלא חצי נזק: **והן.** הזוממין: **פטורין.** מתשלומי נגיחה שלישית ואע"פ שהן היו גורמים לו לשלם עליה נ"ש פטורין שאין העדים משלמין ממון עד שיוזמו כולן: **כולן חייבין.** לשלם הח"נ של העדאת נגיחה שלישית בין כולן ולד תמות משלמים שני עדים האחרונים שהעידו עליה: **אי אמרת לייעודי תורא.** בעינן ג' ימים אבל גברא ביום אחד מייעד מצי לאוקמא כשבאו כולן ביום אחד שהביאן ניזק שלישי להעיד על ג' נגיחות של ג' ימים ומשום הכי שייכי קמאי בכל העדאה שרגלים לדבר דלשוייה מועד אתו דלא מצו למימר אנן לחיובי פלגא נזקא אתינן מקמייתא ולא לשוייה מועד דודאי הני ידעי בהני שהרי בעל נגיחה שלישית הביאן ומה לו ולנגיחות הראשונות אלא כדי לייעדו ובהדי הדדי אתו:

אלא

והר"ר עזריאל פי' דאיכא בינייהו דלאביי דדריש לא ישמרנו לנגיחה ד' לא משלם נזק שלם עד יום ד' דלא ישמרנו הוי יום ד' דומיא דתמול שלשום אבל לרבא דלא כתיב נגיחה ד' אפילו נגח ד' בג' חייב [ז]וקשה למאי דפי' דלא משלם ברביעית נ"ש אפי' למ"ד לייעודי תורא אא"כ העידו בבעלים בנגיחה ג' דאמרינן לקמן בפרק שור שנגח ארבעה וחמשה (דף מא. ושם) וכי מאחר דמתם קטלינן ליה מועד היכי משכחת לה ומשני כגון שהוזמו זוממי זוממין ופריך הניחא אי לייעודי תורא שפיר אלא אי לייעודי גברא בעינן מאי אמר ליה לא הוה ידענא דתורא נגחן ולפי מה שפיר' אפילו אי לייעודי תורא נמי לא אתי שפיר וי"ל דלכתחילה כשהוזמו השלשה כיתות לקחו הבעלים את השור וכשבאו זוממי זוממין והעידו בבעליו בבית דין לא הספיקו לגמור את דינו עד שנגח נגיחה ד' בעוד שהיה בבית בעליו וכמ"ד גומרין דינו של שור שלא בפניו והו"מ למפרך הניחא למ"ד גומרין אלא בלאו הכי פריך שפיר הניחא אחר ור"ת מפרש שאין נאסר על ידי גמר דין כל זמן שהוא קיים ° ועדיין שלו הוא ° עד לאחר סקילה או לאחר שחיטה והשתא אתי שפיר אפי' נגמר דינו ואח"כ נגח והא דקתני לקמן בברייתא נמצאת כת שלישית זוממת כולן חייבין אע"ג דעדיין לא חייב נזק שלם מכל מקום כיון שמייעדין אותו וממילא מתחייב נזק שלם ברביעית כשהוזמו צריכין לשלם כפי מה שתעלה נגיחה ד' כשיגח אע"ג דבפרק הנחנקין (סנהדרין דף פו:) אמר עידי גניבה בנפש שהוזמו ועידי גניבה ראשונה של בן סורר אין נהרגין התם לאו משום דיכול להיות שלא יבאו לידי חיוב פטרינן להו אלא התם משום דמלו למימר להלקותו באנו ועידי גניבה בנפש שהוזמו לוקין כדפירש התם בקונטרס אבל הכא ע"כ לא באו כי אם לייעדו ולחייבו נזק שלם כשיגח נגיחה ד' כדמסיק ואזיל דלא מלו למימר לחיובי פלגא נזקא קאתינן [ח]א"כ אין חייבין אלו הכיתות אלא במה שעשאו מועד ואומדין כמה נפחת שורו מדמיו ולא צריכא השתא לנגיחה רביעית כלל:

הרי הוא אומר וזאת. ואם תאמר כל שכן השתא דאיכא למימר תוכיח דמיעט קרא בהדיא וי"ל דה"ק דהתם גלי קרא דלא שייכא התם סברא של קירוב וריחוק שאין שם הטעם תלוי משום דמוחזקת בכך רואה אלא דגזירת הכתוב הוא דבשלשה ימים היא זבה אפי' אם יבא אליהו ויאמר ודאי לא תראה עוד: **ודלמא** למעוטי זב מימים. ולא בעי למימר אבל לא זבה מראיות דאם כן לשתוק מוזאת אי נמי המקשה סמך אהיקישא וכדפריך בסמוך מה ראית: **קאי** בראיות ממעט ראיות. תימה אדרבה קאי בזוב ממעט זב קאי בזוב ממעט זבה כדדרשינן בפ"ק דשחיטת חולין (דף כד. ושם) שאין הלוים פסולים במומים דכתיב וזאת אשר ללוים ואין אחרת ללוים ויש לומר דהתם נמי הוה דרשינן וזאת ללוים ולא לכהנים שאין שנים פוסלין בכהנים אלא משום דדרשינן ליה מאשר ללוים: **אנא** כרבי יוסי ס"ל. והא דלא קאמר הלכה כרבי יוסי משום דניחא ליה למנקט תנאי דמתניתין: **אי** לייעודי גברא. לא שיהא מועד לעבור בהתראות דאם כן לא היה מתחייב עד נגיחה של חמישית נ"ש אלא לייעודי שיודיעו בכל פעם שנגח שורו וישמרנו: **תלתא** כיתי עדים. לאו דוקא דהוא הדין כת אחת: **השתא** הוא דקמסהדי בי. תימה לר"י [ט]דמ"מ קנס לא הוי אפי' למ"ד (לעיל דף טו.) פלגא נזקא קנסא דמכי נגח שלש נגיחות יצא מחזקת שימור ונראה לתרץ דאין חצי נזק חלוק כיון דהוי קנס בחד דוכתא הוי קנס בכל דוכתי כדאשכחן גבי שלשים של עבד דאפי' העבד שוה שלשים לא פחות ולא יותר מכל מקום הוי קנס ואי מודה ביה מיפטר: **בפני** ב"ד. זהו מסברא דמי יקבל עדות אם לא בפני בית דין: **הרי** כאן שלש עדיות. לענין שלש אחין ואחד מן השוק מצטרף עמהן:

לימרו

מסורת הש"ס

א) תענית כא: ב"ב כח., ב) [גיטין סז.], ג) [לקמן מא.], ד) נ"ל בפני ב"ד ובפני בעלים שנאמר והועד בבעליו וכו' מהרש"מ, ה) [מכלתא דזבים פרשה ה], ו) ס"א רביעית, ז) ועיין מהר"מ מ"ש בשם גליון עוד תירוץ אחר, ח) [נ"ל א"נ רש"ש], ט) עי' מהרש"ם.

* * *

גליון הש"ס

גמ' אימא למעוטי זב מימים. עיין תשובת רשד"ם חלק יו"ד סימן רלו ותשובת הר"מ אלשקר סימן עו: תוס' ד"ה [בדף בג ע"ב] ולא ישמרנו כו' ועדיין שלו הוא. עיין זבחים דף עא ע"א תוס' ד"ה אפי': בא"ד שלו הוא עד לאחר סקילה. עי' יש"ש דמכילתין [פרק ג] סימן כ"ג בסה"ד:

* * *

מוסף רש"י

ריחק נגיחותיו. כשנגח בג' ימים זה אחר זה, **קירב נגיחותיו.** שנגח ג' פעמים ביום אחד, לא כל שכן (תענית כא:) הוי מועד מקל וחומר (ב"ב כח:). **נימוקו עמו.** טעמי ראיותיו מביא לו בכל מקום, במסכת גיטין (סז.) מני שבחן של חכמים וזהו שבחו של ר' יוסי (ערובין יד:) נים וקו, דבר ישר כקו המשקולת (שם נא.) פירושו עמו לתת טעם לכל דבריו, שהיה מיישב את דבריו (גיטין שם) טעמו, שהיה מביא טעם לדבריו כל שעה (בכורות לז.).

* * *

רבינו חננאל

אמרו לו לר' מאיר זבה תוכיח שריחקה ראיותיה טמאה, קרבה ראיותיה טהורה. תורת הזב ג' ראיות, שנ' וזאת תהיה טומאתו בזובו, וטומאתו בזובו היא תלויה ואינה תלויה בימים. בזובו רר זוב מלמד שמטמ' בג' ראיות. ותורת הזבה בימים, שנ' ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים, ימים ב' רבים ג' ואם ראתה אשה כמה ראיות ביום אחד אינה זבה עד שתראה ג' ימים. וזהו שאמרו לר' מאיר זבה תוכיח, שאם קרבה ראיותיה ביום אחד אינה זבה, כך השור אם נגח ביום אחד כמה נגיחות אינו מועד. פי' וזאת תהיה טמאתו בזובו לימד כי טמאת הזב בראיות, וכת' וזאת למעוטי הזבה שאין טומאתה בראיות. ולא יתכן למעט מוזאת הזב מליטמא בימים ולומ' וזאת טומאתו בראיות ולא בימים, דקיימ' לן דכי ממעט קרא, מן העניין דמרבה כותיה ממעט. וזהו פירושו, מרבה טומאת הזב בראיות ביום אחד, ממעט טומאת הזבה מראיות ביום אחד. ולא יתכן לפרש ולמעט ימים, דהוא מרבה ראיותיו שלזוב שקובעין אותו לזיבה. **אמ' רב נחמן הלכ' כר' יהודה במועד** דאמ' איזהו מועד כל שהעידו עליו ג' ימים שהרי ר' יוסי מודה לו. והלכ' כר' מאיר בתם דאמ' איזהו תם שתינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח שהרי ר' [יוסי] מודה לו. **ואסקינן** לה דר' יוסי נמקו עמו, פי' תורתו עמו, כלומ' תורתו גמרא ברורה מסורת בידו. **איבעיא להו שלשה ימים דקתני לייעודי תורא או לייעודי גברא.** למאי נפקא מינה, דאיתו תלת כיתי שהדי בחד יומא, ביום רביעי, ואשהידו דנגח האי תורא בחד בשבא, ובתרין בשבא תורא אחרינא, ובתלתא בשבא תורא אחרינא. אי אמרת לייעודי תורא, אע"פ שהג' כיתות ביום רביעי העידו בשור נעשה השור מועד וכל מה שיגח מכאן ולהבא הוא נזק שלם משלם. אבל אי אמרת לייעודי גברא, בעינן להיות ג' העדות כעין התראה לו כדי להזהירו לשמור את שורו, יכול לבעל השור לומ' שעד

רבינו חננאל (המשך)

עתה לא הוגד לי שישורי מנגח, מעכשיו אשמרנו. ונמצאו ג' הללו כאילו כת אחת הן שכולן ביום אחד באו, ועדיין שור זה תם. ת"ש אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו בפני בעלים ובפני ב"ד. העידו בו בפני בעלים שלא בפני ב"ד, בפני ב"ד שלא בפני בעלים, אינו מועד עד שיעידוהו בפני ב"ד ובפני בעלים. העידוהו ב' בראשונה וב' בשנייה וב' בשלישית, הרי ג' עדות והם עדות אחת להזמה. נמצאת כת אחת זוממת הרי כאן שתי עדיות והוא פטור והן פטורין כו'. פי' כגון דאתו תרי שהדי אשהידו בפני ב"ד ובפני בעלים דהדין תורא נגח תורא דראובן בחד בשבא במקום פלו', ואתו אחריני ואסהידו דבתרין בשבא נגח האי תורא תורא דשמעון במקום פלו', ואתו אחריני ואשהידו דבתלתא בשבא נגח תורא דלוי במקום פלו', נעשה השור מועד ומעכשיו כל מה שיגח משלם נזק שלם מן העלייה. נמצאת כת ראשונה זוממת, כגון שבאו עדים ואמרו לאלו העדים עמנו הייתם בההוא חד בשבא במקום פלו' רחוק מן המקום שהעידו כי ראו העדות באותו מקום היה ההוא יום, בעל השור פטור הוא מלשלם נזק שעדיין אין השור מועד, ונמצא שלא נגח אלא שתי נגיחות ועדיין תם הוא. והעדים פטורין מלשלם צד המועדות כי לאחר שתתקיים עדות ג' כיתות מתחייב במועדות. וכולן שמקצתן הוזמו ומקצתן לא הוזמו, כשם שפטורין מי שלא הוזמו כך פטורין משהוזמו, וזה דומה לב' עדים שהעידו ואחד מהן והאחר לא הוזם ששניהן פטורין, ולפיכך אמרה הברייתא והן פטורין, כלומ' אינן חייבין לשלם עד שיזומו שלשתן, ובענין הזה השנייה והשלישית. ואע"פ שהראשונה כשהוזמה פטורה מלשלם צד המועדות שבנגיחה רביעית, משלמת התמות שחייבתו לשלם לראובן עומדת, וכן דין השנייה וכן דין השלישית. אבל אם הוזמו אלו הג' כיתות כולן, משלמת הראשונה מה שחייבתו בעדותה לשלם לראובן, והשנייה משלמת מה שחייבתו לשלם לשמעו', והשלישית משלמת מה שחייבתו לשלם ללוי, ושלשתן משלמות, ומשלמות צד מועדות שבנגיחה רביעית. ועל זה נאמ' ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו. ופעמים שמשלמות גם צד התמות שברביעית, היכי דמי כגון שהודה בנגיחה רביעית וקיימ' לן פלגו נזקא קנסא ואין אדם משלם קנס על פי עצמו, וכיון שהעידו הללו שהוא מועד נתחייב על עדותם. השתא דייקינן מיהא ממתניתא. אי אמרינן לייעודי תורא, משכחת לה כגון דאשהידו כחדא כולהו.

עין משפט נר מצוה

סט א מיי' פ"ב מהל' מחוסרי כפרה הלכה ז ח:

ע ב מיי' פ"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה ז סמג עשין רמג:

עא ג מיי' פ"ו מהלכות נזקי ממון הל' ח:

עב ד מיי' שם הלכה ג ופ"ה מהל' סנהדרין הלכה יב:

עג ה מיי' פכ"א מהל' עדות הלכה ח:

* * *

תורה אור השלם

1. וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ בְּזוֹבוֹ רָר בְּשָׂרוֹ אֶת זוֹבוֹ אוֹ הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מִזּוֹבוֹ טֻמְאָתוֹ הִוא: ויקרא טו ג
2. וְהַדָּוָה בְּנִדָּתָהּ וְהַזָּב אֶת זוֹבוֹ לַזָּכָר וְלַנְּקֵבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עִם טְמֵאָה: ויקרא טו לג
3. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט יט